

การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสร้าง
เครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*
A NEEDS ASSESSMENT FOR TEACHER COMPETENCIES
DEVELOPMENT IN CONSTRUCTING ASSESSMENT TOOLS FOR KEY
COMPETENCIES OF LEARNERS BASED ON THE BASIC EDUCATION
CORE CURRICULUM B.E. 2551 (REVISED EDITION B.E. 2560)

เพ็ญญา แก้วเขียว¹ และ อมรรัตน์ สร้อยสังวาลย์²

Pennapa Kaewkhiew¹ and Amornrat Soisangwarn²

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

¹Office of the Basic Education Commission , Thailand

²นักวิชาการอิสระ

²Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: amornrat.res@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 สิงหาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 16 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 18 สิงหาคม 2568

Received 5 August 2025; Revised 16 August 2025; Accepted 18 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ
ของครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 2) จัดลำดับความสำคัญของ

Citation:

*

เพ็ญญา แก้วเขียว และ อมรรัตน์ สร้อยสังวาลย์. (2568). การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการ
สร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). วารสารส่งเสริมและพัฒนานิเทศการสมัยใหม่, 3(5), 542-560.

Pennapa Kaewkhiew and Amornrat Soisangwarn. (2025). A Needs Assessment For Teacher Competencies
Development In Constructing Assessment Tools For Key Competencies Of Learners Based On The Basic
Education Core Curriculum B.E. 2551 (Revised Edition B.E. 2560).

Modern Academic Development And Promotion Journal, 3(5), 542-560.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ความต้องการจำเป็น และ 3) เปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการจำเป็น จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การอบรมด้านการวัดและประเมินผล กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน ประสบการณ์การสอนและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 771 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำแนกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การประเมินสมรรถนะด้านการสร้างเครื่องมือวัด การประเมินความรู้และทักษะในการวัดสมรรถนะผู้เรียน 5 ด้าน และแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI modified) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะในระดับปานกลางค่อนข้างสูง โดยเฉพาะความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะด้านการแก้ปัญหา การคิด และการสื่อสาร

2) สมรรถนะที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาเกณฑ์การตัดสินผลและการเลือกวิธีการวัดและประเมินผล

3) ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกตัวแปรที่ศึกษา

ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาสมรรถนะครู ได้แก่ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้เทคโนโลยีช่วยในการประเมิน การส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านชุมชนวิชาชีพ การจัดเตรียมคู่มือและตัวอย่างเครื่องมือที่ชัดเจน รวมทั้งการมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: สมรรถนะครู, สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน, การพัฒนาครู, การสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะ, การประเมินความต้องการจำเป็น

Abstract

This study aimed to: (1) assess the needs for developing teachers' competencies in constructing assessment tools for measuring students' core competencies; (2) prioritize these needs; and (3) compare the differences in needs according to gender, training experience in measurement and evaluation,

subject group taught, teaching experience, and school size. The sample comprised 771 teachers under the Office of the Basic Education Commission, selected through multi-stage sampling. A researcher-developed questionnaire, divided into four sections, was used: general respondent information; assessment of competency in constructing measurement tools; assessment of knowledge and skills in five areas of measuring students' competencies; and open-ended questions on problems, obstacles, and suggestions. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, inferential statistics, and the modified Priority Needs Index (PNI modified), while qualitative data from open-ended responses were analyzed using content analysis.

The results revealed that: (1) teachers had moderately high needs for competency development, particularly in knowledge related to constructing tools for assessing problem-solving, thinking, and communication competencies; (2) the most needed competencies were developing scoring criteria and selecting appropriate measurement and evaluation methods; and (3) no statistically significant differences in needs were found at the 0.05 level across all variables. Recommended development strategies include organizing practical training workshops, integrating technology to support assessment, fostering collaborative learning through professional learning communities, preparing clear manuals and sample tools, and providing continuous expert consultation.

Keywords: Teacher Competency, Key Competencies of Learners, Teacher Development, Development of Competency Assessment Tools, Need Assessment

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนา 4 มิติ ได้แก่ นักเรียน ครู โรงเรียน และระบบบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับ

คุณภาพการศึกษาและผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะบทบาทของครูในฐานะกลไกสำคัญจึงต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ด้าน ได้แก่ การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งเป็นพื้นฐานสู่การจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้และการแสดงออกของผู้เรียนในบริบทจริงตามกรอบสมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ มากกว่าการท่องจำ เป็นการเรียนรู้เชิงรุกและเน้นการประเมินตามสภาพจริงเพื่อสะท้อนความสามารถแท้จริงของผู้เรียน การประเมินสมรรถนะจึงมีความสำคัญในการสะท้อนความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์จริง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562) ซึ่งแตกต่างจากการประเมินแบบดั้งเดิมที่เน้นความรู้เชิงท่องจำ

สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล (assessment competence) จึงเป็นสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู จากการศึกษาสภาพปัญหาการวัดและประเมินผลในสถานศึกษา พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินสมรรถนะผู้เรียน ขาดทักษะในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะ รวมทั้งไม่มั่นใจในการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2562; ทศนีย์ ชาติไทย, นงลักษณ์ วิรัชชัย และอวยพร เรื่องตระกูล, 2564) สอดคล้องกับรายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินสมรรถนะผู้เรียนและต้องการการพัฒนาในด้านนี้อย่างเร่งด่วน นอกจากนี้จากผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ยังพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการวัดและประเมินผลตามแนวทางใหม่ที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียน แต่ยังขาดโอกาสและรูปแบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรายงานผลการวิจัยของศุภมาส ชุมแก้ว และ ปัญญา อีระวิทย์เลิศ (2564) ที่พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักใช้แบบทดสอบปรนัยในการวัดผล ซึ่งมีข้อจำกัดในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน และผลการวิจัยของ สุจริยา ขมสนิท, พงศ์เทพ จิระโร และเสกสรร ทองคำบรรจง

(2566) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังคงใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ ถูกผิด และเติมคำสั้น ๆ ในการวัดความรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีข้อจำกัดในการวัดความก้าวหน้าหรือผลการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ และมักเน้นการวัดความจำมากกว่าความคิดขั้นสูงและการนำไปใช้

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงแนวคิดการวัดและประเมินผลดังกล่าวยังคงเป็นความท้าทายสำหรับครูผู้สอนในประเทศไทย เนื่องจากครูส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยกับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหารายวิชามากกว่าการวัดสมรรถนะของผู้เรียน (สุวิมล ว่องวานิช, 2564) การเปลี่ยนแปลงจากการประเมินแบบดั้งเดิมไปสู่การประเมินสมรรถนะนั้นต้องอาศัยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะของครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนที่มีคุณภาพ และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนารูปแบบในการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) การสร้างรูปแบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต้องอยู่บนพื้นฐานข้อมูลและตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอย่างแท้จริง การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างเครื่องมือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน รวมทั้งจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ตลอดจนเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของครูในยุคปัจจุบัน อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร และจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความรู้ ทักษะและสมรรถนะของครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
2. เพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความรู้ ทักษะและสมรรถนะของครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การอบรมด้านการวัดและประเมินผล กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน ประสบการณ์การสอนและขนาดของสถานศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีกรอบแนวคิดที่ชัดเจนและเป็นระบบ จึงได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน, แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะครู มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กำหนด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เป็นเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สมรรถนะเหล่านี้เป็นความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างบูรณาการ ซึ่งแตกต่างจากความรู้เชิงเนื้อหาเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมาย ครูจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตรวจสอบและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2558; สุวิมล ว่องวานิช, 2564)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผล

สมรรถนะครู โดยทั่วไปหมายถึงคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งช่วยให้ครูปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิจารณ์ พานิช, 2558) สำหรับสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล (Assessment Competence) ถือเป็นสิ่งสำคัญของครูในยุคปัจจุบัน โดยหมายถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติของครูในการออกแบบ สร้าง ใช้ และตีความเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงการสอนและสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับสากล องค์กรวิชาชีพที่สำคัญ ได้แก่ American Federation of Teachers, National Council on Measurement in Education และ National Education Association ได้ร่วมกันกำหนดมาตรฐานสมรรถนะครูด้านการประเมินผลไว้ 7 ด้าน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการวางแผนจนถึงการนำผลไปใช้ ดังนี้ 1) การเลือกวิธีการวัดและประเมินผล ครูควรสามารถเลือกวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และบริบทการเรียนรู้ 2) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัด ครูควรมีความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ เช่น แบบทดสอบ แบบประเมินตามสภาพจริง 3) การดำเนินการวัดและตีความผล ครูควรดำเนินการประเมินอย่างเป็นระบบและสามารถตีความผลการประเมินได้อย่างถูกต้อง 4) การใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ครูควรนำข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงการสอนและวางแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน 5) การพัฒนาเกณฑ์การตัดสินผล ครูควรสร้างเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) ที่ชัดเจนและเป็นธรรม 6) การสื่อสารผลการประเมิน ครูควรสามารถสื่อสารผลการประเมินให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 7) จรรยาบรรณของผู้ประเมิน ครูควรยึดหลักความยุติธรรมและความรับผิดชอบในการประเมินผลผู้เรียน นอกจากนี้ สมรรถนะครูยังครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้, ทักษะ, เจตคติ และการประยุกต์ใช้ผลการประเมิน (สุวิมล ว่องวานิช, 2564). กรอบสมรรถนะดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา (2562) และแนวโน้มการประเมินในระดับสากลที่เน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการประเมิน (Andrade & Brookhart, 2020)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะครู

การวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าครูมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินผู้เรียน โดยเฉพาะการประเมินตามสภาพจริง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการวิเคราะห์ผลเพื่อนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน (ทัศนีย์ ขาดีไทย และคณะ, 2564; สุเทพ อ่วมเจริญ และอรสา จรูญธรรม, 2560) ทั้งนี้ การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จควรเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การโค้ช และการ

สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการประเมินผล การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาวิชาชีพครูมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2563; ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2561; OECD, 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผล มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการความรู้ ทักษะ เจตคติ และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนทั้ง 5 ด้านตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) เป็นเป้าหมายหลักของการประเมิน ด้วยเหตุนี้ ครูจึงควรมีสมรรถนะการประเมินที่ครบถ้วนทั้งด้านการออกแบบ การดำเนินการ การ วิเคราะห์และการใช้ผลประเมิน โดยการพัฒนาควรใช้รูปแบบที่เน้นการปฏิบัติจริงและมีการติดตาม อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จำนวน 357,209 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดการ เรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จำนวน 800 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากเกณฑ์ขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ ระดับความคลาดเคลื่อน 0.04 ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) ขั้นที่หนึ่ง สุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้ภูมิภาคเป็นเกณฑ์การแบ่ง ชั้น ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขั้นที่สอง สุ่มเขตพื้นที่ การศึกษาในแต่ละภูมิภาคด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) ภูมิภาค ละ 5 เขตพื้นที่การศึกษารวม 20 เขตพื้นที่การศึกษา ขั้นที่สาม สุ่มโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่ การศึกษา โดยแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และ ขนาดใหญ่พิเศษ อย่างละ 2 โรงเรียน เป็นเขตพื้นที่การศึกษาละ 8 โรงเรียน รวม 20 เขตพื้นที่ การศึกษา เป็น 160 โรงเรียน และขั้นที่สี่ สุ่มครูจากโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก โรงเรียนละ 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอิงกรอบแนวคิดจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศ จำแนกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบและปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน เช่น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ครอบคลุมสมรรถนะ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การเลือกวิธีการวัดและประเมิน 2) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมิน 3) การดำเนินการวัดและตีความผลการประเมิน 4) การใช้ผลการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน 5) การพัฒนาเกณฑ์การตัดสินผลการวัดและประเมินสมรรถนะผู้เรียน 6) การสื่อสารผลการวัดและประเมินผู้เรียนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 7) จรรยาบรรณของผู้ประเมิน โดยเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบบสองส่วน (dual response) แบ่งเป็นการประเมินสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเพื่อวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็น (need analysis)

ตอนที่ 3 ความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจำนวน 5 สมรรถนะสำคัญ ได้แก่ การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี โดยเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบบสองส่วน (dual Response) แบ่งเป็นการประเมินสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเพื่อวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็น (need Analysis)

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ครูแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะและแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาสมรรถนะของครู

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ โดยทำหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกระทรวงศึกษาธิการไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลพื้นฐานและระดับสมรรถนะครูในด้านต่าง ๆ โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (inferential statistics) เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของความต้องการจำเป็นจำแนกตามกลุ่มตัวแปร โดยใช้การทดสอบค่าที (independent samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไป หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จะวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วยวิธี Scheffé เพื่อเปรียบเทียบรายคู่

4.3 การวิเคราะห์และจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง ด้วยสถิติบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) จากนั้นนำไปคำนวณหาดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ด้วยสูตรคำนวณ modified priority need index (PNI modified) ของนางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2562) ดังนี้ $PNI\ modified = (I - D) / D$ โดย I (important) หมายถึง สภาพที่คาดหวัง, D (degree of success) หมายถึง สภาพปัจจุบัน จากนั้นนำข้อมูลความต้องการจำเป็นมาจัดลำดับความสำคัญ

4.4 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามปลายเปิดและสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 771 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 800 คน คิดเป็นร้อยละ 96.38 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 558 คน คิดเป็นร้อยละ 72.40 มากกว่าเพศชาย ซึ่งมีจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 27.60 เมื่อพิจารณาในแต่ละช่วงอายุ พบว่า เพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชายในทุกช่วงอายุอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป เพศหญิงมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 82.70 ขณะที่เพศชายมีเพียงร้อยละ 17.30 ช่วงอายุที่มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือช่วง อายุ 31–40 ปี จำนวน 294 คน โดยในช่วงอายุดังกล่าวเพศหญิงมีจำนวนถึง 209 คน คิดเป็นร้อยละ 71.10 เมื่อพิจารณาจำแนกตามตำแหน่งและวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 439 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 รองลงมาคือปริญญาโท จำนวน 324 คน (ร้อยละ 42.00) และมีเพียง 7 คน (ร้อยละ 0.90) ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านตำแหน่ง พบว่า ครูระดับต้น ได้แก่ ครูผู้สอน และครู มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 91.10 และร้อยละ 83.80 ตามลำดับ ส่วนครูระดับกลาง ได้แก่ ครูชำนาญการ และครูชำนาญการพิเศษ มีสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทเพิ่มขึ้น โดยครูชำนาญการมีผู้สำเร็จปริญญาโท ร้อยละ 40.80 และครูชำนาญการพิเศษมีผู้สำเร็จปริญญาโทสูงถึงร้อยละ 66.00 ขณะที่ตำแหน่งครูเชี่ยวชาญมีจำนวนเพียง 1 คน โดยเป็นครูที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท

ในด้านประสบการณ์การสอนและกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.60 รองลงมาคือกลุ่มที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนประสบการณ์การสอนระหว่าง 16 – 20 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.20 เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่าสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 5 – 10 ปี ร้อยละ 38.30 กลุ่มคณิตศาสตร์ มีกลุ่มตัวอย่างกระจายในแต่ละกลุ่มประสบการณ์การสอนค่อนข้างหลากหลาย โดยกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือมีประสบการณ์การสอนระหว่าง 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.10 และมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.60 สาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.70 สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การสอนระหว่าง 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.30 สาระสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การสอนน้อย

กว่า 5 ปี สูงถึงร้อยละ 45.50 ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มสาระอื่น ๆ ส่วนสาระศิลปะและการงานอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.50 และ 34.40 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การสอนระหว่าง 5 – 10 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.60 รองลงมา คือ มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.40 และมีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.60

2. ความต้องการจำเป็นและลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

2.1 ด้านการพัฒนาความรู้และทักษะการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI modified) ด้านความรู้และทักษะของครูในการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน พบว่า ครูมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.58, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71) ขณะที่สภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.35, S.D. = 0.74) โดยมีค่า PNI modified รวมเท่ากับ 0.215 ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดังกล่าวในระดับปานกลางค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ความสามารถในการแก้ปัญหา (PNI modified = 0.222) รองลงมา คือ ความสามารถในการคิด (PNI modified = 0.218) และ ความสามารถในการสื่อสาร (PNI modified = 0.213) ตามลำดับ ส่วนด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี แม้ว่าจะมีค่า PNI modified ต่ำสุด (0.208) แต่ก็ยังอยู่ในระดับความต้องการจำเป็นปานกลางค่อนข้างสูงเช่นกัน

2.2 ด้านสมรรถนะครูในการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงในระดับปานกลางถึงมาก (ค่าเฉลี่ย 3.70, S.D. = 0.64) และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.31, S.D. = 0.68) โดยมีค่า PNI modified รวมเท่ากับ 0.166 ซึ่งแสดงถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านสมรรถนะดังกล่าวในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สมรรถนะที่ครูต้องการพัฒนาสูงสุด คือ สมรรถนะด้านการพัฒนาเกณฑ์การตัดสินผลการวัดและประเมินสมรรถนะผู้เรียน (PNI modified = 0.206) รองลงมา ได้แก่ สมรรถนะด้านการเลือกวิธีการวัดและประเมิน และ สมรรถนะด้านการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมิน (PNI modified เท่ากันที่ 0.198) ตามลำดับ ขณะที่สมรรถนะด้านการใช้ผลการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาการ

จัดการเรียนการสอนมีความต้องการจำเป็นรองลงมา (PNI modified = 0.186) ส่วนสมรรถนะด้านจรรยาบรรณของผู้ประเมิน มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด (PNI modified = 0.048)

3. ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็น จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการจำเป็นระหว่างกลุ่ม พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งในด้านเพศ ประสบการณ์การอบรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน ประสบการณ์การสอน และขนาดของสถานศึกษา เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่เคยได้รับการอบรมด้านการวัดและประเมินผลกับกลุ่มที่ไม่เคยได้รับการอบรม พบว่า ครูกลุ่มที่ไม่เคยอบรมมีค่า PNI modified เฉลี่ยสูงกว่าครูกลุ่มที่เคยอบรม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

4. สรุปปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ครูประสบมากที่สุดในการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ได้แก่ ด้านการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 48.38 รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาเกณฑ์การตัดสินผลการวัดและประเมินสมรรถนะผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 18.68 ส่วนปัญหาอุปสรรคในการการใช้ผลการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 10.77 ด้านการเลือกวิธีการวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 8.43 ด้านการสื่อสารผลการวัดและประเมินให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 4.28 และจรรยาบรรณของผู้ประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 0.78

5. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามสะท้อนแนวทางสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียน ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ครูฝึกปฏิบัติจริง เช่น การสร้างแบบประเมินเกณฑ์การให้คะแนน แบบสังเกต และเครื่องมือประเมินพฤติกรรมหรือชิ้นงาน การนำเทคโนโลยี เช่น AI และระบบออนไลน์ มาช่วยออกแบบและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านชุมชนวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การอบรมออนไลน์ที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย การจัดเตรียมคู่มือแนวทาง และตัวอย่างเครื่องมือที่ชัดเจนเพื่อลดความคลุมเครือ และการมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

6. กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะแนวทางสำคัญเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ได้แก่ การจัดอบรมที่มีเป้าหมายชัดเจนและเน้นเชิงปฏิบัติ พร้อมระบบติดตามผลหลังอบรม การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะผู้เรียนผ่านหลักสูตรพื้นฐานก่อนสร้างและใช้เครื่องมือวัด การพัฒนาความสามารถในการสร้างและใช้เครื่องมือวัดควบคู่กับเทคโนโลยี

ที่เหมาะสม การบูรณาการแนวทางการพัฒนากับงานประจำของครูเพื่อลดภาระซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและชุมชนวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างแรงสนับสนุนระยะยาว และการปรับปรุงนโยบายและหลักสูตรให้สอดคล้องกับสมรรถนะ โดยทบทวนตัวชี้วัดเพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

อภิปรายผล

1. ผลการสำรวจความต้องการจำเป็น พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในด้านการสร้างเครื่องมือวัดความสามารถในการแก้ปัญหา การคิด และการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Trilling และ Fadel (2009) และ Partnership for 21st Century Skills (2009) ที่ระบุว่าทักษะเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าครูยังคงประสบปัญหาและขาดความมั่นใจในการประเมินทักษะเชิงสมรรถนะ โดยเฉพาะในด้านการออกแบบสถานการณ์ประเมิน การสร้างเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics Score) และการนำผลประเมินไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ DeLuca และคณะ (2019) รวมถึง นางลักขณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช (2564) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชั้นเรียน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือและตัวอย่างเครื่องมือ เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

2. ผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นพบว่า ครูมีความต้องการเร่งด่วนที่สุดใน สมรรถนะด้านการพัฒนาเกณฑ์การตัดสินผลการวัดและประเมิน รวมถึงการเลือกวิธีการและเครื่องมือวัดผลที่เหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูยังขาดความเชี่ยวชาญในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดที่ซับซ้อน เช่น ความตรง ความเที่ยง และความเชื่อมั่น (สุวิมล ว่องวาณิช, 2564; Andrade & Brookhart, 2020) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระบบการพัฒนาครูที่ยังเน้นการอบรมเชิงบรรยายมากกว่าการลงมือปฏิบัติและยังไม่มีระบบติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาเครื่องมือวัด เหล่านี้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการสร้างเครื่องมือวัดที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชั้นเรียน ควบคู่ไปกับการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมการเรียนรู้

ที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2561; ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ และคณะ, 2565)

3. ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็น พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกตัวแปร ซึ่งผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลเป็นปัญหาเชิงระบบและเป็นความต้องการร่วมของครูทุกกลุ่ม โดยไม่ขึ้นอยู่กับเพศ ประสบการณ์ หรือขนาดของสถานศึกษา ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ DeLuca และคณะ (2019) ที่พบว่าในหลายประเทศครูทุกกลุ่มต่างเผชิญปัญหาเดียวกันด้านการประเมินที่เน้นสมรรถนะ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาครูจึงควรเน้นที่การจัดระบบการพัฒนาในระดับนโยบายที่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกเขตพื้นที่การศึกษาอย่างเท่าเทียม เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ทัศนีย์ ชาติไทย และคณะ, 2564; Harris และคณะ, 2018)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาสมรรถนะการประเมินในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างเครื่องมือประเมินสมรรถนะที่ซับซ้อน เช่น ด้านการแก้ปัญหา การคิดและการสื่อสาร นอกจากนี้ ครูยังขาดความเชี่ยวชาญในการสร้างเกณฑ์การตัดสินผลและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดซึ่งเป็นปัญหาเชิงระบบที่พบในครูทุกกลุ่มโดยไม่ขึ้นกับปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงสรุปข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูและการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะครู**
 - 1.1 อบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นให้ครูได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง ฝึกฝนการออกแบบเกณฑ์การให้คะแนน (rubrics) การใช้เครื่องมือวัดจากสถานการณ์จริง และการสะท้อนผลจากผู้เรียน เช่น การวิเคราะห์ชิ้นงานหรือพฤติกรรมการเรียนรู้
 - 1.2 พัฒนาแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเพื่อช่วยครูสร้างเครื่องมือวัดและเกณฑ์การตัดสินผล เช่น ระบบช่วยออกแบบเกณฑ์การให้คะแนน (rubrics) ระบบวิเคราะห์ข้อสอบ หรือการใช้ AI ช่วยประเมินชิ้นงาน/โครงการของผู้เรียน เพื่อลดภาระงานและเพิ่มความแม่นยำของการประเมิน
 - 1.3 สร้างคลังเครื่องมือและฐานข้อมูลตัวอย่าง เช่น ฐานข้อมูลเกณฑ์การให้คะแนน (rubrics) ตามกลุ่มสาระ ฐานข้อมูลชิ้นงานพร้อมแบบประเมิน และระบบแลกเปลี่ยนทรัพยากรครูออนไลน์ เพื่อให้สามารถ

นำไปปรับใช้ในบริบทโรงเรียนต่าง ๆ ได้ 1.4 ส่งเสริมระบบพี่เลี้ยง (mentor) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนปัญหา และรับคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมิน 1.5 ปรับระบบสนับสนุนเชิงนโยบายให้เอื้อต่อการพัฒนาครู เช่น การให้เวลาพัฒนาเครื่องมือเป็นส่วนหนึ่งของภาระงาน การปรับระบบประเมินผลงานครูให้พิจารณาจากคุณภาพเครื่องมือที่ครูสร้างเอง และการจัดงบประมาณสนับสนุนการอบรมที่เน้นผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมมากกว่าเอกสารรายงาน 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ศึกษาแบบการอบรมที่มีประสิทธิภาพสูงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการประเมินของครู เช่น การวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบระหว่างการอบรมทั่วไปกับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการติดตามผลระยะยาว 2.2 วิจัยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ แต่มีศักยภาพในการสร้างเครือข่ายออนไลน์และการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะต้นทุนต่ำแต่ให้ผลลัพธ์สูง (low-cost/high-impact) 2.3 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของการใช้เครื่องมือวัดสมรรถนะของครู เช่น แรงจูงใจ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การจัดการภาระงาน และความชัดเจนของนโยบายการประเมินสมรรถนะ 2.4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพเครื่องมือวัดที่ครูสร้างกับผลสัมฤทธิ์ทางสมรรถนะของผู้เรียน โดยเฉพาะในกลุ่มทักษะซับซ้อน เช่น การแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นดัชนีบ่งชี้คุณภาพการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2.5 วิจัยการประเมินสมรรถนะผ่านการสังเกตและวิเคราะห์วิดีโอ (video-based assessment) โดยใช้เครื่องมือที่วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนในการทำกิจกรรม เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวัดสมรรถนะในสถานการณ์จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กาญจนวาสี, ศิริชัย. (2563). ทฤษฎีการประเมิน. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 21(3), 1–15.
- _____. (2564). การประเมินสมรรถนะแบบองค์รวม: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 22(3), 1–14.
- กมลวรรณ ตังธณกานนท์. (2564). การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 12(2), 1–13.

- ครูสภา. (2562). ข้อบังคับครูสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 หน้า 68ก* (20 มีนาคม 2562).
- ทัศนีย์ ขาดีไทย, นางลักษณ์ วิรัชชัยและอวยพร เรืองตระกูล. (2564). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 22(1), 1–18.
- ทิตินา แคมมณี. (2563). รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดขั้นสูงของนักเรียนไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 22(1), 1–15.
- _____. (2566). แนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสมรรถนะหลักของผู้เรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 24(2), 1–10.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2563). การประเมินตามสภาพจริงเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 21(1), 1–14.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อนและธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง. (2564). กระบวนการส่งเสริมความสามารถของครูในการสร้างเครื่องมือประเมินสมรรถนะหลักของผู้เรียน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 23(1), 1–12.
- นางลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวานิช. (2564). ความท้าทายในการประเมินสมรรถนะผู้เรียนไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 22(2), 1–17.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2563). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินสมรรถนะผู้เรียนแบบรูปบริค. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 21(2), 1–12.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์และคณะ. (2561). การพัฒนาระบบการอบรมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลของครู. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 39(1), 1–15.
- วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา. (2562). *การพัฒนาหลักสูตรร่วมสมัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 8) จรัล สนิทวงศ์การพิมพ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- ศุภมาส ชุมแก้วและปัญญา ธีระวิทยเลิศ. (2564). สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลของครูยุคใหม่. *ครูสภาวิทยาจารย์*, 2(2), 1–15.
- สุจริยา ขมสนิท, พงศ์เทพ จิระโรและเสกสรรค์ ทองคำบรรจง. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษา. *วารสารนิสิตวัง*, 25(1), 53–64.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ*, 15(1), 1–10.

- สุเทพ อ่วมเจริญและอรสา จรุงธรรม. (2560). ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 15(1), 112-126.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2564). *การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่: ทฤษฎีและปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2565*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *สรุปสาระสำคัญรายงานผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579: ช่วงปี พ.ศ. 2560-2562*. สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา.
- Ali, Z. B. M., Wah, W., & Yamat, H. (2018). A review of teacher coaching and mentoring approach. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8(8), 504-524.
- Andrade, H., & Brookhart, S. M. (2020). Classroom assessment as a science of learning: A framework for teacher professional development. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 39(1), 1-12.
- Blomberg, G., Sherin, M. G., Renkl, A., Gloger, I., & Seidel, T. (2019). Understanding video as a tool for teacher education: Investigating instructional strategies to promote reflection. *Instructional Science*, 42(3), 443-463.
- DeLuca, C., LaPointe-McEwan, D., & Luhanga, U. (2019). Teacher assessment literacy: A three-dimensional model and empirical validation. *Educational Assessment*, 24(2), 101-120.
- Harris, A., Jones, M., & Huffman, J. B. (2018). School-based teacher learning communities: A systematic literature review. *Educational Research Review*, 24, 1-18.
- OECD. (2009). *Teaching and learning international survey (TALIS) 2008*. OECD Publishing.

- OECD. (2019). *OECD future of education and skills 2030: Conceptual learning framework*. OECD Publishing.
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). *P21 framework definitions* (ERIC ED519462). Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519462.pdf>
- Reimers, F. M. (2020). *Empowering teachers to lead for a better world: What top performing systems can teach us*. Teachers College Press.
- Tobin, M., Nugroho, D., & Lietz, P. (2022). A meta-analysis of the effectiveness of teacher professional development programs on designing authentic assessment tasks. *Educational Assessment*, 27(1), 1–25.
- Voorhees, R. A., & Bedard-Voorhees, A. (2017). Principles for competency-based education. *New Directions for Institutional Research*, 2017(1), 1–12.